Давлат китоб палатаси
Книжная палата УзССР
Н4 897

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

9 июль, чоршанба, 1997 йил
Сотувда эркин нархда. № 144 (1661)

ҲАМКОРЛИК МАСАЛАЛАРИГА БАҒИШЛАНДИ

8 июль куни пойтахтдаги «Интерконтинентал» меҳмонхонасида мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Япония либерал-демократик партияси вице-президенти Кейзо Обучи раҳбарлигидаги делегация аъзолари иштирокида Ўзбекистон-Япония иқтисодий ҳамкорлиги масалаларига бағишланган «Давра суҳбати» бўлиб ўтди. Унда республикамизнинг қатор вазирлик ва идоралари раҳбарлари, корпорация ва компаниялар вакиллари иштирок этди.

-- Япония Ўзбекистон билан ҳамкорликни кенгайтиришдан ҳар томонлама манфаатдордир, -- деди анжуманда сўзга чиққан Кейзо Обучи. -- Шу боис делегациямиз таркибида ҳукумат аъзолари билан бир қаторда Япониянинг ишбилармон доиралари вакиллари ҳамда фан намояндалари бор.

Анжуманда Бош вазир ўринбосари, макроиқтисодиёт ва статистика вазири Б. Ҳамидовнинг «Ўзбекистоннинг иқтисодий тараққиёти», ташқи иқтисодий алоқалар вазири Э. Ғаниевнинг «Ўзбекистон ташқи иқтисодий алоқаларининг истиқболлари» мавзуидаги маърузалари тингланди.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ БОЖХОНА ҚЎМИТАСИНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

Божхона ишини ташкил қилишни яхшилаш, ягона божхона сиёсатини ўтказиш, республика божхона органларининг тезкорлигини ҳамда улар фаолиятининг самарадорлигини ошириш, мамлакат иқтисодий хавфсизлигини мустаҳкамлашда уларнинг ролини кучайтириш, шунингдек, божхона иши соҳасидаги халқаро ҳамкорликни янада кенгайтириш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси Бош божхона бошқармасининг негизида Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси ташкил қилиниб, у бевосита Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига бўйсундирилсин.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси Бош божхона бошқармасининг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрида ишлаб турган божхона хизматлари негизида Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг тегишли ҳудудий бошқармалари тузилсин.

2. Қуйидагилар Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси фаолиятининг асосий вазифалари ва йўналишлари этиб белгилансин:

республика божхона сиёсатини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда қатнашиш;

республиканинг иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилиш, белгиланган ваколатлар доирасида мамлакат иқтисодий хавфсизлигини таъминлаш, божхона қонунчилигига риоя этилишини назорат қилиб бориш;

божхона ишларини амалга ошириш чоғида фуқароларнинг, шунингдек, юридик шахсларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш;

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегарасида божхона назоратини таъминлаш, шу чегара орқали товарлар ва транспорт воситалари ўтишини тезлаштиришга имкон берадиган шарт-шароитларни вужудга келтириш;

контрабандага, божхона қонунчилигини бузишларга қарши кураш, наркотик моддалар, психотроп ва портловчи моддалар, қурол-яроғ, валюта бойликлари, миллий бойлик ҳисобланувчи бадиий, маданий-тарихий ва археологик мерос буюмлари, ақлий мулк объектлари республиканинг божхона чегараси орқали қонунга хилоф равишда олиб ўтилишига чек қўйиш;

савдо-иқтисодий муносабатларни тартибга солишнинг божхона воситаларини қўллаш, бож ҳақи, солиқлар ҳамда бошқа божхона тўловларини ундириб олиш;

хорижий давлатларнинг божхона органлари билан, божхона иши масалаларига мутасадди халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик қилиш, халқаро божхона ва савдо ташкилотларида иштирок этиш, Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномаларининг божхона ишига тааллуқли қисмидан келиб чиқадиган мажбуриятлар бажарилишини таъминлаш;

ташқи иқтисодий фаолиятга оид божхона статистикаси ва товар номенклатурасини юритиш;

божхона иши соҳасидаги фаолият тўғрисида ахборот тўплаш ҳамда унга ишлов бериш борасидаги автоматлаштирилган тизимни ишлаб чиқиш ва жорий этиш.

3. Белгилаб қўйилсинки, Ўзбекистон Республикасининг Давлат божхона қўмитаси ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган бўлиб, у қуйидаги ҳуқуққа эгадир:

божхона масалалари бўйича халқаро ҳуқуқ нормаларига мувофиқ, белгиланган тартибда халқаро битимлар ва шартномалар тузиш;

Ўзбекистон Республикасининг Жиноят ҳамда Жиноят-процессуал қонун ҳужжатларининг нормаларига амал қилган ҳолда божхона органларининг ваколатига дахлдор ҳуқуқбузарликлар бўйича суриштирув ишлари ва зарур тезкор-қидирув чора-тадбирларини ўтказиш;

божхона қонунчилиги бузилганлиги учун мансабдор шахслар ва фуқароларга нисбатан белгиланган тартибда маъмурий таъсир чораларини қўлланиш;

айбдорларни жавобгарликка тортиш масаласи давлат божхона органларининг ваколатлари доирасидан чиқадиган ҳолларда ҳуқуқбузарлик фактлари бўйича ҳужжатларни тергов ва суд органларига топшириш;

товарлар ва транспорт воситалари республика божхона чегараси орқали олиб ўтилишининг қонуний асосларини аниқлаш учун вазирликлар, идоралар, ташкилотлардан ва маҳаллий ҳокимият идораларидан, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган ташқи иқтисодий алоқаларнинг қатнашчиларидан (мулкчилик шакллари ва идоравий мансублигидан қатъи назар) белгиланган тартибда материаллар ва ҳужжатларни олиш.

4. Шу нарса белгилансинки, Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси томонидан ўз ваколати доирасида амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ қабул қилинган қарорлар, мулкчилик шаклларидан қатъи назар, барча жисмоний ва юридик шахсларнинг ижро этишлари учун мажбурийдир.

5. Ўзбекистон Республикаси ички ишлар органларининг ходимлари учун белгиланган барча ҳуқуқ ва имтиёзлар, хизматни ўташ, жумладан, махсус ва шахсий унвонлар бериш, лавозим маошларига ҳамда кўп йиллик хизматлари учун устама ҳақ тўлаш тартиби ва шартлари Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг ходимларига нисбатан жорий этилсин.

6. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси икки ҳафта муддатда Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг фаолиятини ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилсин.

7. «Ўзбекистон Республикаси Бош давлат солиқ бошқармасини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига ўзгартириш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1994 йил 18 январдаги Фармонининг иккинчи банди ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин, шунингдек, мазкур Фармоннинг кириш қисмидаги «ва божхона» сўзлари олиб ташлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1997 йил 8 июль.

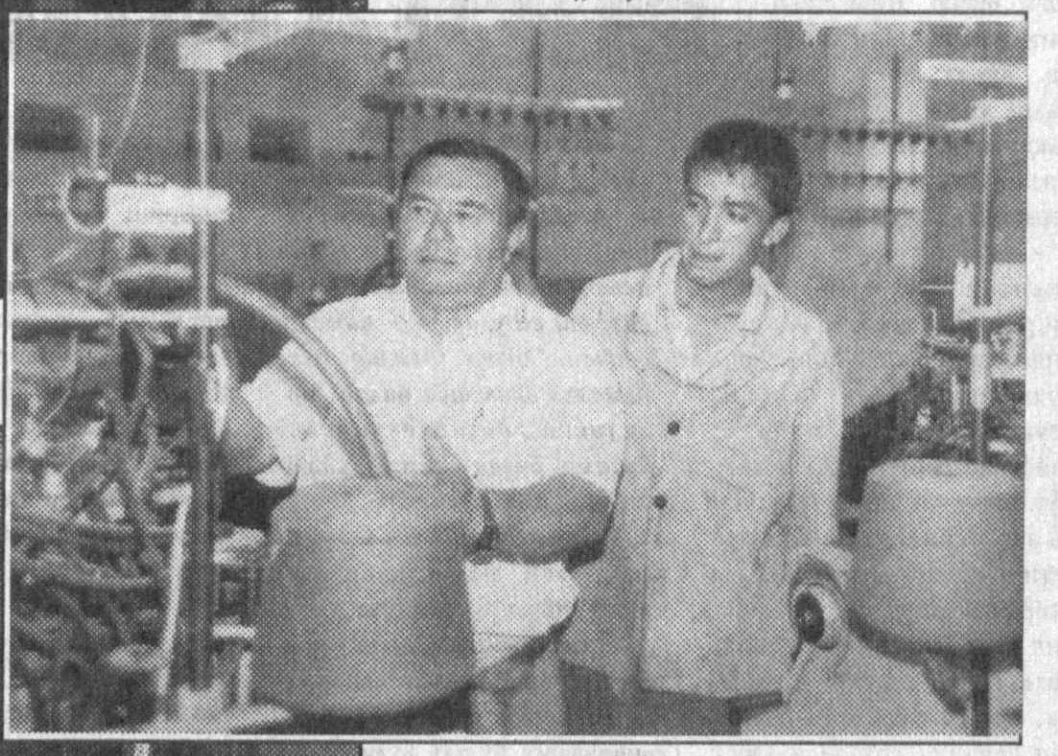

ФОТОНИГОҲ

КИЧИК КОРХОНАНИНГ КАТТА ИШЛАРИ

Чиноз пахта тозалаш заводи қошида ташкил этилган кичик корхонани бутун шаҳар аҳолиси яхши билади.

Сабаби, бу ерда турли кийим-кечаклар, резина ип, пайпоқ, тўшак-чойшаб каби кенг истеъмол моллари ишлаб чиқарилмоқда. Энг муҳими, корхона ишга тушгач, кўплаб ёшлар муҳим иш билан таъминландилар.

Х. МИРЗАКАРИМОВ.

***СУРАТЛАРДА:** техник назоратчи Қундуз Нурматова; иш юритувчи Олимжон Комилжонов ва ишчи Жаҳонгир Норматов дастгоҳни кўздан кечираяпти; илғор йигирувчи Гўзал Жўраева.*

Муаллиф олган суратлар.

• *ОЛИЙ МАЖЛИС ҚЎМИТАСИДА*

ЯНГИ ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ ТАЙЁРЛАНМОҚДА

Олий Мажлис Бюджет, банк ва молия масалалари қўмитасида айни пайтда қандай ишлар амалга оширилмоқда? Мухбиримиз қўмита раиси Абдурафиқ АҲАДОВга ана шундай савол билан мурожаат қилди.

-- Хабарингиз бор, аввалги сессияда умумхалқ муҳокамасидан кейин Солиқ кодекси қабул қилинган эди. Солиқ кодексини ана шу соҳага доир кўплаб ҳуқуқий ҳужжатларнинг мажмуаси деб аташ мумкин. Энди, табиийки, солиқ хизмати хусусида ҳам янги қонун зарурати пайдо бўлди. Шу боис, қўмитамизда давлат солиқ хизмати тўғрисидаги янги қонун лойиҳаси устида иш олиб бораяпмиз. Солиқчилар айни пайтда Низом асосида иш юритмоқдалар.

-- Янги қонун қабул қилингудек бўлса, солиқчилар Низомсиз ишлайдиларми?

-- Йўқ. Янги қонунга асосан янги Низом ишлаб чиқилади.

-- Эшитишимча, қўмитангизда назорат-таҳлил бўйича ҳам талай ишлар амалга оширилаётган экан.

-- Бундан анча аввал «Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида»ги Қонун қабул қилинган эди. Қўмитамиз ишчи гуруҳи ана шу Қонуннинг Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлигидаги ижросини ўрганди. Уни қўмитамизнинг навбатдаги йиғилишида муҳокама қилишни режалаштирганмиз. Назорат-таҳлил бўйича ишларимизни режага мувофиқ мунтазам давом эттирамиз.

Ўз мухбиримиз.

• *«ҒАЛЛА-97»*

НАВОИЙ ВИЛОЯТИ ҒАЛЛАКОРЛАРИ ЗАФАРИ

Навоий вилояти деҳқонлари ғалла топшириш давлат буюртмасини бажардилар. Эл хирмонига 66,6 минг тонна дон тўкилди. Ўртача ҳосилдорлик 30,5 центнерни ташкил этди.

Яна икки минг тонна дон топширишга қарор қилинди.

(ЎзА).

БЕШРАБОТГА СУВ КЕЛДИ

Навбаҳор тумани маркази Бешработ қўрғонига Дамхўжа қувури орқали сув келди.

Бу ерда бешта сув узатиш насоси ўрнатилди, ҳар бирида 2,5 минг кубометр сув тўпланадиган иккита ҳовуз қурилди, саккиз километрлик водопровод тармоғи фойдаланишга топширилди. Республика мустақиллигининг 6 йиллиги байрамигача Бешработ қўрғонининг барча аҳолиси водопровод сувидан баҳраманд бўлади.

Ё.УМАРОВ.

• *МИЛЛИЙ ДАСТУР*

КЕЛАЖАК – ИҚТИДОРЛИ ЁШЛАРНИКИ

БИЗНИНГ МАЪЛУМОТ. Сира ёдимдан чиқмайди. Саксонинчи йиллар. «Совет Ўзбекистони» (ҳозирги «Ўзбекистон овози») газетасининг фан, маданият, олий таълим бўлимига мақола кўтариб кирган домла ўзини Тошкент автомобиль йўллари институти ўқитувчиси деб таништирди. Мақола бўлимдагиларга маъқул тушди ва тез орада «Ҳисобини билмаган» сарлавҳаси билан эълон қилинди. Анча муаммоли, тишли-тирноқли мақола бўлгани учун газета таҳририятига хатлар кела бошлади.

Тақдирни қарангки, шу институтни битириб, шу ерда дарс бериб, илмий иш қилиб, кандидат, доктор, профессор, «Хизмат кўрсатган фан арбоби» бўлган ўша муаллиф студентликдан раҳбар даражасигача кўтарилиб, бугунги кунда Тошкент автомобиль йўллари институти ректори лавозимини бажаряпти. Бу суҳбатдошимиз -- Сарвар Муқодирович ҚОДИРОВ бўлади.

-- Шошиб институт эшигидан кираётганимда... радиодан тарқалаётган Ўзбекистон мадҳиясини эшитиб этларим жимирлаб кетди.

-- Бу бизда одат. Ҳар куни бешта кам саккизда мадҳиямиз янграйди. Кейин ҳуқуқий, маданий-маърифий марказ бошлиғи, устозимиз Фатҳулла Зикриллаев тузган дастур асосида адоб-ахлоқ, юриш-туришдан тортиб, яна бошқа турли мавзуларда суҳбатлар эшиттирилади ва у танаффус пайтларида ҳам олиб борилади. Ниятимиз -- ёшларда миллий ғурур уйғотиш, уларни Ватаннинг қадрига етадиган инсонлар қилиб тарбиялаш. Чунки келажак — ёшларники. Ўзбекистон келажагини эса иқтидорли ёшлар, олимлар белгилайди.

Шу маънода, «Умид» ва «Камолот» жамғармалари йўли билан чет элга билим олиш, ўқиш, ўрганиш, ўзга юрт билан танишиш учун юборилаётган ёшларга, очиғи, ҳавасим келади. Чунки улар мустақил мамлакатимизнинг келажаги, эртанги куни. Биласизми, бир қанча чет эл давлатларида олий ўқув юрти талабалари кўпроқ кутубхоналарда мустақил тайёрланадилар. Уларнинг бекорчи, ортиқча вақти йўқ. Албатта, улардан етук, малакали мутахассис чиқади-да. Бизда-чи... Шу боис, кадрлар тайёрлаш бўйича миллий дастурни тузиш комиссиясининг йиғилишида таъкидланганидек, энг муҳими, кадрлар масаласини ҳал этишимиз керак, акс ҳолда ҳаётимиз, маънавиятимиз ўзгариши қийин кечади. Замон талабларига мос кадрлар тайёрлаш ишини йўлга қўйиш фаолиятимизнинг бош йўналиши бўлмоғи даркор. Бунинг учун билим масканларида ўқув жараёнини жаҳон андозалари даражасига кўтариш лозим бўлади.

-- Бу борада Сиз раҳбарлик қилаётган олий ўқув юртида қандай ишлар олиб борилянти?

-- Бундан икки йил аввал тест синовларидан ўтиб, институтимизга қабул қилинган талабалардан инглиз тилини биладиган, иқтидорли 28 нафари ажратиб олинди. Уларга барча сабоқ инглиз тилида берилди. Пухта билим олишлари учун зарур ҳамма шароит яратилди. Уларга дарс берадиган, керак бўлган вақтда қўшимча соатлар ташкил қиладиган, ҳар бир талаба билан алоҳида шуғулланадиган домлалар ижтимоий ҳимояда бўлди. Элчихоналар орқали инглиз, немис тилидаги дарслик, қўлланма, видео, аудио кассеталар олдик, улар учун махсус хоналар ажратдик. Хуллас, ташкил қилган иқтидорли талабалар гуруҳи ўзини оқлади. Биринчи курсни тугаллаб, улар тест синовлари топширишди. Натижа ёмон бўлмади. Бундан хулоса чиқариб, ўтган йили 34 нафар талаба билан яна шундай гуруҳ ташкил қилдик. Мен Кореяда бўлганимда, бир нарсадан таъсирландим. Биласизми, европаликлар хусусий соҳаларга ўзини уриб, бойлик орттириб, яхши яшашга интилсалар, кореяликлар сердаромад хусусий соҳадан кўра, давлат муассасаларида меҳнат қилишни афзал кўрар эканлар. Давлат хизматчиси бўлиш бу ерда ғоят фахрли ҳисобланади. Уларни одамлар ҳам юксак қадрлар экан. Маълумотларга кўра, бор-йўғи беш фоизни ташкил этувчи бундай хизматчилар бутун мамлакат ривожини белгиламоқда, 95 фоиз халқ эса уларга эргашади.

(Давоми 2-бетда).

УШБУ СОНДА:

2-бет
«САЙХОН» НЕГА ИНҚИРОЗГА ЮЗ ТУТДИ?
Уни иқтисодий ночор аҳволдан олиб чиқиш мумкинми?

3-бет

БАНК КРЕДИТИ
У ҲАҚДА НИМА БИЛАСИЗ?
АКЦИЯ -- МЎМАЙ ДАРОМАД

4-бет
РАҲБАР ОТАЛАР ВА РАҲБАР БОЛАЛАРНИНГ «ХИЗМАТЛАРИ» ХУСУСИДА
АЛПОМИШ ТАРИХИЙ ШАХС БЎЛГАНМИ?

• МИЛЛИЙ ДАСТУР

КЕЛАЖАК — ИҚТИДОРЛИ ЁШЛАРНИКИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

-- Ажаб эмас, Сиз тайёрлаётган иқтидорли талабалардан ўша айтаётган беш фоиз давлат хизматчилари чиқса...

-- Яхши ният қилаверайлик-чи, қолаверса, билимга чанқоқ, истеъдодли ёшларни топиб, уларни Ватанга фидойи инсонлар қилиб тарбиялаш муқаддас вазифа эканлиги йиғилишда ҳам таъкидланди-ку!

-- Янглишмасам, тўқсон иккинчи йилнинг худди шундай ёз палласи эди. Президентимиз Жанубий Кореяда сафарлари чоғида «ДЭУ» компаниясига қарашли «Паблик моторс» заводида бўлгандилар. Шундан кейин кузроққа бориб республика ҳукуматининг Асака шаҳрида автомобиль заводи барпо этиш ҳақидаги қарори қабул қилинди. Завод ишга тушди ҳам, ўз маҳсулотини чиқаряпти. Бу ерга асосан Сизлар мутахассис етказиб беришингиз керак, шундайми?

-- Фақат завод барпо этилгани учунгина эмас, балки республикамизда автомобилсозлик саноатининг ривожланиши учун ҳам биз етук мутахассис кадрлар тайёрлаб беришимиз лозим. Бунинг учун институтимизда автомобилсозлик факультети очилди, мутахассислар тайёрлаяпмизу, бироқ дарслик масаласи бизни қийнаяпти. Шуни айтиш лозимки, бошқа соҳаларга нисбатан техника соҳасида ўзбек тилида дарслик ёзадиган олимлар бармоқ билан санарли. Шу боисдан ҳам кучли-кучли мактаблар ва чет эл профессорлари дарсликларидан фойдаланяпмиз. Чунки бизнинг соҳада қайси давлат билан бўлмасин муштараклик кўп.

-- Сарвар ака, гап автомобилсозлик устида борар экан, ҳозирги чиқарилаётган машиналарнинг деярли барча эҳтиёт қисмлари четдан келтирилади. Айтингчи, уларни ўзимизда тайёрлаш имкони бўладими?

-- Хабарингиз бўлса, куни кеча Андижонда яна бир йирик Ўзбекистон — Жанубий Корея қўшма корхонаси ўз фаолиятини бошлади. «Ўз-Тонг Хонг Ко» деб номланган бу корхона «Тико», «Дамас», «Нексия» учун ўриндиқлар ишлаб чиқаради. Муҳими, бунинг учун зарур деталларнинг 70 фоизи заводнинг ўзида тайёрланади. Сиз айтган эҳтиёт қисмларнинг ҳаммаси ўзимизда тайёрланиши учун шундай қўшма корхонадан яна 150 таси зарур бўларкан.

-- Шундайку-я, ўзимизнинг автомобиль, ўзбек автомобили қачон яратилади?

-- Шу кунгача сиз, журналистлардан сақлаб келаётган сиримни ошкор қила қолай... (Домла чиройли автомобилнинг рангли фотосуратини кўрсатдилар).

-- Ия, бунақа машинани кўрмаганман.

-- Бунинг номи «САНО»...

БИЗНИНГ МАЪЛУМОТ.* *Аслида ўзбек автомобилини яратиш ғояси Сарвар Қодировда туғилганига анча бўлган. Бу хусусда у хаёлнинг минг бир кўчасига кирган десак, янглишмаймиз. Ва ниҳоят республикада автомобилсозлик саноатининг бошланиши бу хаёлларни ҳақиқатга айлантиришга туртки бўлди. Институтда, ректор раҳбарлигида илк ўзбек автомобили чизмалари тайёрланди ва улар учун патент олинди. Ҳозир Фанлар академияси олимлари билан биргаликда дизайнерларнинг ёрдами билан мазкур автомобиль тайёрланяпти.

-- ... Ажаб эмас тез кунларда бундай машиналар ҳам кўчаларимизни тўлдирса.

-- Автомобиль заводи қурилиб, машина ишлаб чиқарилгандан кейин албатта йўллар, тоннелларга бўлган эҳтиёж ортади.

-- Дарвоқе, йўл қурилиши мамлакатимиз учун жуда муҳим, бусиз биз жаҳонга чиқолмаймиз. Лекин олдин ҳудудлараро йўлларимизнинг жаҳон андозаларига мос бўлишига эътибор беришимиз лозим. Биз бу борада «Ўзавтойўл» концерни билан биргаликда иш олиб боряпмиз. Бундан ташқари Германия, Швеция технологияларидан фойдаланяпмиз. Лекин ҳукуматимиз раҳбари ўзимизга хос, мос янги технология топишни талаб қиляптилар. Бу бизга юкланган катта масъулият.

-- Миллий дастурни тузиш комиссияси йиғилишида ўқув юртлари тузилмаларини такомиллаштириш хусусида алоҳида таъкидланди. Бу соҳада...

-- Бу соҳада биз нима қилдик? Институт қошида лицейимиз бор. Бу йил 46 нафар бола битирди. Улар механика ва иқтисод йўналиши бўйича тайёргарликдан ўтди. Бугунги кун бозор иқтисодиёти талаб этаётган бизнес масалалари ҳақида уларга кенг маълумот берилди. Насиб қилса, сентябрь ойидан гимназиямизни ҳам очмоқчимиз. Унинг бошқалардан фарқи барча фанлар бу ерда инглиз тилида ўқитиладиган бўлади. Шунингдек, мутахассисларга ўз иш жойида тезлаштирилган қайта билим бериш масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратганмиз. Мана, ҳозир қўлимизда Навоий тоғ-металлургия комбинати билан тузилган шартнома бор. Бунга кўра, бизнинг энг кучли ўқитувчиларимиз бориб ишчиларга ўша ерда сабоқ беришади. Аслида бу ишчиларнинг ўзи тайёр инженер, чунки уларда тажриба, малака кўп, лекин қўлида ҳужжати йўқ. Уч йиллик сиртқи ўқувдан сўнг қарабсизки, уларга муҳандис дипломи берилади. Худди шундай ишни биз «ЎзДЭУ авто» қўшма корхонаси билан ҳам амалга ошириш учун марказ ташкил этяпмиз.

-- Ҳозир кўпгина олий ўқув юртларида, очиғини айтиш керак, ўқитувчиларнинг кетиб қолиш ҳоллари учраб турибди. Бунинг сабабини ҳам биламиз. Тирикчилик. Сизнинг институтингизда аҳвол қалай?

-- Аҳволми? Аввало шуни айтиш керакки, бўлиб ўтган йиғилишда олий ўқув юртлари ўқитувчиларининг ўз устида ишлаши учун шароит яратиб бериш муҳим аҳамиятга эга экани таъкидланди. Тўғри, замонавий кадр тайёрлаш учун худди шундай устоз муаллимлар зарур бўлади. Шу маънода республика Фанлар академиясининг қатор институтларидан фанимизнинг кўзга кўринган, йирик олимларини ишга таклиф этдик. Чунки уларнинг билими, тажрибаси, мушоҳадаси кенг, кейин дарс бериш жараёни ҳам ностандарт. Бундай сабоқлар, албатта, талабалар учун ҳам қизиқарли бўлиши табиий. Қолаверса, бундай олимлар нафақат дарс беришади, балки институтда республика фан-техникаси ривожи учун ҳам ўз улушини қўшишга ҳаракат қилишяпти. Шундай бўлгач, барча олимларга илмий иш олиб бориш ва илмий маҳсулотни реализация қилиш учун шароит яратиш лозим. Уларнинг илмий ишидан солиқ олинмаса мақсадга мувофиқ эди. Бу ҳолда улар ижтимоий ҳимояланган бўларди. Албатта, яна таъкидлайман, бу илмий маҳсулот берадиган олимларга тааллуқли.

Бошқа олий ўқув юртлари сингари бизда ҳам хорижий давлатлар билим масканлари билан алоқамиз бор. ТАСИС дастури орқали ўн нафар ўқитувчи Англия, Германияда ўз малакасини ошириб қайтди. Бу ишимиз ҳали давом этади. Шунингдек, институтимизда давлатлараро Автомобилларда юк ташишни ташкил қилиш, ҳаракат хавфсизлигини таъминлашни ташкил қилиш сингари марказлар мавжуд. Компьютер саводхонлиги, тил ўргатиш бўйича, ҳайдовчиликка ўқитиш курслари фаолият кўрсатяпти. Булар албатта пулли бўлиб, бу ерда дарс берганидан ўқитувчилар манфаатдор, қўлида ҳужжат билан кетаётганлар билим олганидан мамнун. Мана энди хулосани ўзингиз чиқариб олаверинг, ижтимоий ҳимояланган, қилаётган ишидан моддий манфаатдор қайси ўқитувчи институтдан кетгиси келади?!

-- Институтда Ҳомийлар кенгаши ташкил этилгани ҳақида матбуотда хабар бўлганди. Унинг фаолияти қандай?

-- Биздаги мавжуд марказлар тармоқ вазирликлари, корпорация, концерн ва компаниялар учун кадрлар тайёрлаб бергандан кейин ўйлаб қолдик. Бунинг эвазига улар бизнинг моддий-техника базамизни яхшилашга масъул бўлсалар ёмонми? Хуллас, шу фикрда «Ўзавтотранс», «Тошшаҳарйўловчитранс», «Ўзавтойўл», «Ўзавтосаноат» вазирликлари ёрдамида Ҳомийлар кенгаши туздик. Унинг раҳбарлигида эса талабалар жамғармаси ташкил этилди. Студент ва ўқитувчиларни ижтимоий ҳимоялаш, ўқув лабораторияларини созлаб, яхши ўқишга шароит яратиш, яна талай муаммоларни ҳал этиш кенгаш ва жамғарманинг асосий вазифаси ҳисобланади. Биз ана шундай Ҳомийлик кенгаши ҳар бир олий ўқув юртида тузилишининг тарафдоримиз. Бироқ ҳомийлик бадаллари солиққа тортилмаслиги шарт, деб ўйлаймиз. Ахир бу хайрия, эҳсондан ушлаб қолишку?! Миллий дастурни тузишда шунга эътибор берилса, кўнгилдагидек иш бўларди.

БИЗНИНГ МАЪЛУМОТ.* *Марказий Осиёда ягона ҳисобланган олий ўқув юрти -- Тошкент автомобиль йўллар институти ташкил этилганига бу йил 25 йил тўлади. Бу ерда қилинаётган ишлар кўлами, тайёрланаётган малакали мутахассислар, муҳандисларнинг ҳаётимизда тутган ўрнига қараб мазкур олий ўқув юртининг институт мақоми хусусида бир ўйлаб кўриш кераkмикан, деган хаёлга бордик.

-- Сарвар ака, мана Сиз раҳбарсиз. Айтингчи, раҳбар учун нима муҳим?

-- Менимча, ҳар бир раҳбар ўзи эгаллаган ўрнига масъулият билан ёндошиши керак. Тўғри, бундан ташқари инсон бурчи, ҳуқуқи деган нарсалар ҳам бор. Лекин мен биринчи ўринга масъулиятни қўяман. Аввал елкангдаги масъулиятингни ҳис этиб, уни бажарда, кейин ҳуқуқингни талаб этсанг ярашади. Менинг ҳаётдаги йўлим шундай.

Суҳбатдош: Умида ФАЙЗИЕВА.

МАРКАЗИЙ ОСИЁДА ЯГОНА

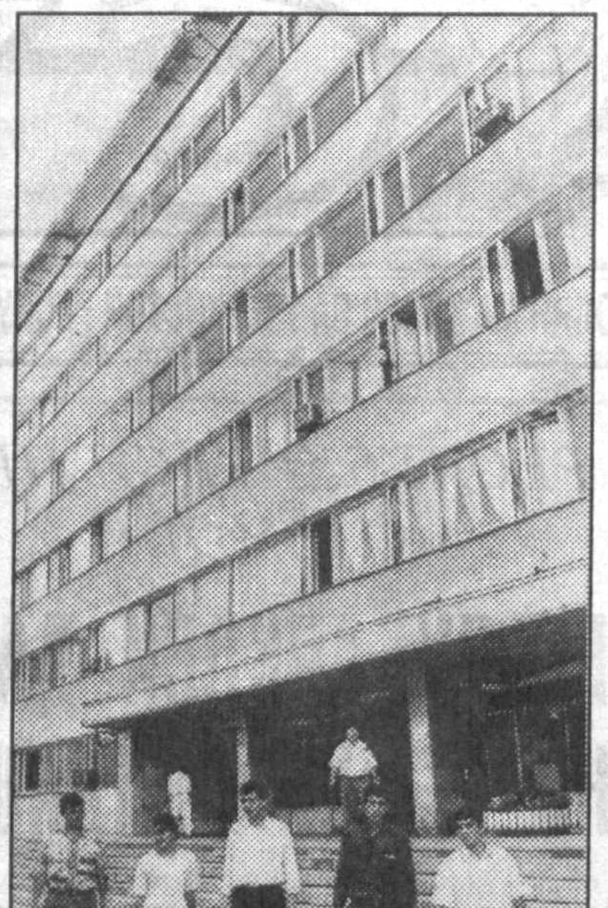

Азим Тошкент -- минтақамиздаги энг йирик маърифат маркази саналиши ҳеч кимга сир эмас. Пойтахтимизда фаолият кўрсатаётган жуда кўплаб ўқув юртлари, илм масканларига нисбатан «Марказий Осиёда ягона... » иборасининг қўлланилиши ҳам ана шундан далолат беради.

Тошкент давлат аграр университети ана шундай йирик илмий-ўқув марказларидан бир саналади. Шу ўринда университетнинг мавқеи ва нуфузи ҳақида тасаввур ҳосил қилиш учун баъзи мисолларни келтириб ўтсак. Айни пайтда бу ердаги мавжуд кундузги ва сиртқи бўлимларда 4,5 минг нафарга яқин ёшларга 380 нафар профессор-ўқитувчилар замонавий қишлоқ хўжалик фанларидан сабоқ беришаяпти. Улар орасида қирқ нафардан зиёд фан докторлари, академиянинг уч нафар мухбир аъзоси бор. Талабалар олтита факультетда ўнлаб ихтисосликлар бўйича касбга йўналтирилади. Университет қошида ташкил этилган «Қибрай» ўзбек-турк ўғил болалар лицейи ҳамда гимназия ҳам намунали тарзда фаолият кўрсатаяпти.

Ҳозирги пайтда мамлакатимиз қишлоқ хўжалиги соҳасини жаҳон андозалари даражасига олиб чиқишга ҳам катта эътибор берилаяпти. Бундай вазифалар эса биринчи навбатда ушбу соҳа бўйича энг йирик илмий-марказлардан бири бўлмиш аграр университети илм аҳилларидан улкан масъулият талаб этади. Зотан, университет олимларининг асосий диққат эътибори ҳам ернинг ҳосилдорлигини ошириш, сув хўжалиги самарадорлигини таъминлаш, экинларни зараркунандалардан ва ёввойи ўтлардан муҳофаза қилиш, чорвачилик ва ипакчиликни юксалтириш ҳамда селекция ва уруғчиликнинг илмий асосланган тадбирларини ишлаб чиқишга қаратилган. Бундай саъй ҳаракатлар эса агросаноат мажмуи механизмини такомиллаштириш ва қишлоқларни ижтимоий жиҳатдан ривожлантиришга хизмат қилади. Илм масканида Жаҳон иқтисодиёт тараққиёти институтининг маркази ҳам очилган бўлиб, у дунёдаги 115 мамлакат вакиллари, жумладан, МДҲга аъзо барча давлатлар аграр олий ўқув юртлари, шу соҳа вазирликлари ва унга хизмат қилувчи банкларда фаолият кўрсатаётган кўплаб мутахассис ходимларни ўз атрофида бирлаштирган.

Ғафур ШЕРМУҲАММАД,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТЛАРДА:* *университет ўқув залида; талабалар Шоҳида Умарова ва Феруза Ғойипова кутубхонада; университетнинг бир гуруҳ аълочи ёшлари; мева-сабзавотчилик факультети доценти Асатулла Отахўжаев (чапда) талабалар Нурмуҳаммад Сиддиқов ва Қаҳрамон Ҳайдаровлар билан ҳосил чўғини чамалашмоқда.

Муҳаммад АМИН (ЎзА) олган суратлар.

• ЯХШИ ТОВАРЛАР КЎПАЙСИН

ТАЛАБ АСОСИДА

Андижон механика заводининг вилоят, олтита шаҳар ва туман марказида очилган фирма магазинларида халқ истеъмол молларига талаб ва таклифлар ўрганилмоқда. Бу магазинлардан завод қошида ташкил этилган ижарачи корхонада ишлаб чиқарилаётган кенг истеъмол молларини сотиб олиш мумкин.

Ҳозирги вақтда ижарачи корхонада турмушда керак бўладиган юздан ортиқ номдаги буюмлар -- телеантенналар, боғ аравачалари, «Учқун» деб аталган болалар велосипедлари, болалар кроватлари, замонавий юмшоқ мебеллар ва бошқа кўп маҳсулотлар ишлаб чиқарилмоқда. Корхона жамоаси ўз фирма магазинларида харидорлар фикрини ўрганиш туфайли йил бошидан буён ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг 60 фоизини янгилади.

Шу йил баҳордан бошлаб ижарачи корхона жамоаси «ЎзДЭУавто» автомобилсозлари буюртмасини бажариб, «Дамас» маркали «Тез ёрдам» машиналари учун махсус матраслар, бир қанча бошқа ностандарт бутловчи буюмлар тайёрламоқда.

Корхона жамоаси йил охирига қадар кенг истеъмол молларининг 20 га яқин янги турларини ишлаб чиқаришни йўлга қўймоқчи. Ҳозир бу ерда халтали аравача, йиғма мебелни кўплаб ишлаб чиқаришга тайёргарлик кўрилмоқда. Бу йил корхона 68 миллион сўмлик товар ишлаб чиқаришни режалаштирган. Бу -- ўтган йилдагидан 10 миллион сўм кўпдир.

К. НИЗОМОВ.

• БОЗОР ҚОНУНИЯТИ

«САЙХОН» НЕГА ИНҚИРОЗГА ЮЗ ТУТДИ?

Уни иқтисодий ночор аҳволдан олиб чиқиш мумкинми?

Яқинда корхоналарнинг банкротлиги ва санацияси масалалари бўйича Жиззах вилоят комиссияси ана шу масалани ўрганиб чиқди. Унда маълум бўлишича, кейинги бир-икки йил ичида «Сайхон» корхонаси зарар кўриб ишлайдиган, тўлов қобилиятини йўқотган, иқтисодий ночор аҳволга тушиб қолган. Бунга сабаб нима?

Асосийси, корхона маъмуриятининг бозор муносабатлари шароитига ҳамон мослаша олмаётгани, ташаббус ва изланишнинг йўқлигидир. Бундан уч йил муқаддам «Сайхон» паррандачилик жамоа корхонаси очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятига айлантирилган, ҳар бири юз сўмлик 41814 та акция чиқарилганди. Унинг 20 фоизи жамият аъзоларига, 29 фоизи эса эркин сотувга чиқарилган эди.

Корхонанинг умумий ишлаб чиқариш қуввати 108 минг бош она товуқ боқишга мўлжалланган бўлсада, ҳозирги кунда у имкониятининг 29 фоизи даражасида фаолият кўрсатмоқда. Асосий йўналиш тухум ишлаб чиқаришга қаратилган. Аммо ўтган йили режадаги биронта кўрсаткич бажарилмади. Жумладан, ўн миллион дона ўрнига 1756 минг дона тухум ишлаб чиқарилади, холос. Товуқ гўшти вазнини орттириш 134,8 тоннага мўлжаллангани ҳолда, 63 тоннага уддаланган. Паррандалар бош сони 63,9 минг ўрнига 50,2 минг бошни ташкил этди. Ҳар бош она товуқдан 190 ўрнига 71 донадан тухум олинган.

Энг қизиғи, тухум олиш, вазн ўстириш учун озуқа сарфлаш ҳаддан зиёда ортиб, 315 фоизгача етган. Бу ҳол маҳсулот таннархининг икки баробар ошишига олиб келган. Устига устак, йил давомида 113 минг бошдан кўпроқ парранда нобуд бўлган. Унинг қиймати етти миллион сўмдан ошади. Оқибатда кутилган 970 минг сўм фойда ўрнига 12 миллион сўмлик зарар кўрилган.

Хўш, жамият аъзолари бундан тегишли хулоса чиқардиларми?

Афсуски, йўқ. Акс ҳолда хатолар бу йил яна такрорланмаган бўларди. Биринчи чорак якунини олиб кўрайлик. Тухум ишлаб чиқариш 58 фоизга бажарилди. Гўшт 18,5 тонна кам етиштирилди. Озуқа сарфи худди бултургидек ортиб кетди. Ўтган йилнинг шу даврига нисбатан олиб кўрилса, таннарх 151 фоизга кўтарилиб, 1,5 миллион сўмга яқин зарар кўрилди.

Ишлаб чиқаришни ташкил этиш ҳам талаб даражасида эмас. Пули йўқ ташкилотга ҳам, қарздорга ҳам, негадир, маҳсулот бериб юборилаверган. «Умар ота» хусусий фирмасига шу йилнинг март ойида 140 минг сўмлик ортиқча маҳсулот жўнатилган. Тошкент парранда гўштини қайта ишлаш корхонасидан, «Абсидиан» тижорат фирмасидан, икки йилдирки, қарзлар ундирилиб олинмаяпти. Бу эса дебитор қарзларини кўпайтириб, 1 миллион сўмга етказди. Ёки шу йил январь ҳолатига кўра, кейинги икки ойда ана шу кўрсаткич икки барвар ошиб кетди. Низом фонди баланси ҳисоботи қайта кўриб чиқилганда, 1,5 млн. сўм атрофида фарқ аниқланди, минглаб дона акциялар чиқарилмаганлиги, ҳисоб-китоб тўғри юритилмаганлиги аён бўлиб қолди.

Шуларни ҳисобга олиб, корхонанинг молия-хўжалик фаолиятини яхшилаш чоралари белгиланди. Жумладан, қўшимча акциялар чиқарилиб, меҳнат жамоаси ва аҳолига сотилади. Озуқа сарфи қатъий рационга киритилади, олдиндан пул ўтказган ташкилотгагина маҳсулот берилади, чет эл сармоялари жалб қилинади, ишлаб чиқаришда қатнашмаётган асосий воситалар, мол-мулклар эса «Кимошди» савдоси орқали сотилади.

Йиғилиш қарори асосида жамиятнинг тўлов қобилиятини тиклаш учун «Пахтабанк»нинг вилоят бўлимидан берилган 7 миллион 200 минг сўмлик қисқа муддатли кредитнинг тўлаш вақти узайтирилди.

Ўтган йил якуни бўйича бюджет тўловларига оид қарзлар муддати ҳам икки йилга кечиктирилди. Буларнинг бариси корхонани молиявий соғломлаштиришга хизмат қилади. Агар уч ой муддатда бунга эришилмаса -- «Сайхон» ҳақиқий инқирозга юз тутади -- молиявий жиҳатдан бақувват бўлган бошқа бир корхонага қўшиб юборилади.

Тегишли комиссия корхонани мураккаб иқтисодий вазиятдан чиқариш юзасидан қарор қабул қилди. Унга кўра бир ҳудудда жойлашган ва бир хил муаммоларга эга бўлган иқтисодий ночор «Сайхон» паррандачилик ҳиссадорлик жамияти, Бобур номли ва «Тошбулоқ» хўжаликлари бирлаштирилиб, кўп тармоқли ягона агрофирма ташкил этилди. Умид қиламизки, бу тадбир ўзининг ижобий самарасини беради.

Ҳайитбой НАБИРАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ДУНЁ ДАРАКЛАРИ

ПОРТЛАШ ЮЗ БЕРДИ

Покистоннинг йирик шаҳарларидан -- Карачининг аҳоли яшайдиган мавзеларидан бирида кучли портлаш юз берди. Исломободдан олинган маълумотларга кўра, фожиа содир бўлган ҳудуд полиция томонидан қуршаб олинган, тиббий хизмат ёрдам учун юборилган. Ҳозирча воқеанинг қандай содир бўлгани ва қанча киши жароҳатлангани номаълум.

ИХТИЛОФ КУЧАЙМОҚДА

Комбоджанинг иккинчи бош вазири Хун Сен раҳбарлигидаги халқ партияси кучлари Пномпеннинг ғарбий ҳудудидаги ҳарбий базани эгалладилар. Ушбу ҳарбий истеҳком монархия тарафдор бўлган биринчи бош вазир Нородом Ранарит гуруҳининг сўнгги таянч нуқтаси эди. Эндиликда Хун Сен тарафдорлари мамлакат пойтахти ҳамда унга яқин ҳудудни бутунлай ўз тасарруфига олдилар.

ЯНА БИР ФОЖИА

Ҳиндистоннинг Ражастхон штатидаги Жайпур шаҳри яқинида икки йўловчи автобус тўқнашиб кетди. Натижада ўндан ортиқ киши ҳалок бўлди, ўнлаб кишилар эса жароҳатланди, дея хабар беради РАТА-ТАСС ахборот маҳкамаси.

БИТИМГА АМАЛ ҚИЛМАЁТИР

Конго пойтахти Браззавилда мамлакат Президенти Паскал Лиссубега содиқ бўлган армия қисмлари билан Дени Сассу-Нгессо раҳбарлигидаги мухолифат кучлари ўртасидаги ихтилоф ҳамон давом этмоқда. Гарчанд томонлар ўқ отишни тўхтатиш ҳақида битимни имзолашган бўлса-да, бунга ҳозирча амал қилинаётганича йўқ. Натижада ҳар икки томондан кўплаб одамлар ҳалок бўлмоқда.

ПАРТИЗАНЛАР ҲУЖУМИ

Колумбиянинг шимоли-шарқидаги Араука департаментида мамлакат ҳарбий кучларига тегишли бўлган Ми-8 вертолётини партизанлар уриб туширди. Натижада 20 нафар ҳарбий ва 4 нафар экипаж аъзоси ҳалок бўлди, 4 нафар аскар қутқарилди.

АЛБАНИЯДА САЙЛОВ

Албанияда парламент сайловларининг иккинчи босқичи ўтказилди. Дастлабки маълумотларга кўра, сайловда социалистик партия ўз мавқеини янада мустаҳкамлаган. Улар 32 сайлов округининг 16 тасида мутлақ ғолиб чиққан. Демократик партия эса фақат бешта сайлов округида муваффақият қозонишган.

Хорижий матбуот хабарлари асосида мухбиримиз Х. АБДУРАҲМОНОВ тайёрлади.

• ЁН ДАФТАРЧАНГИЗГА

ОНКОЛЬ

Онколь -- банк томонидан гаров эвазига бериладиган кредитнинг бир тури, қарздор банк томонидан ўзи учун муддати келишилмай очилган кредитдан аста-секин фойдаланиш ҳуқуқини олади. Товарлар, векселлар ва қимматбаҳо қоғозлар гаровга қўйилади. Онколь қарз оддий қарздан қарз суммаси ва уни таъминлаш жорий хусусиятга эгалиги ва ҳар икки томоннинг хоҳишига кўра кредит муносабатлари тўхтатилиши мумкинлиги билан фарқланади.

ВЕКСЕЛЬ

Вексель -- муайян миқдордаги қарзни белгиланган муддатда қатъий тўлаш мажбурияти юкланган, қонун билан тасдиқланган ҳолатда тўлдириб расмийлаштирилган қарздорлик тилхати; қимматбаҳо қоғоз. Унинг оддий (қарздор томонидан тўлдириладиган) ва ўтказма (қарз берувчининг қарзни қачон ва кимга қайтариш ҳақидаги ёзма буйруғи) шакллари бор.

БАНК КРЕДИТИ

У ҲАҚДА НИМА БИЛАСИЗ?

1996 йил 1 июндан бошлаб Ўзбекистон Республикасининг банк тизимида хўжалик юритувчи субъектларга қисқа муддатли кредит беришнинг янги тартиб-қоидалари жорий этилди. Бунга мувофиқ, республика тижорат банклари хўжалик юритувчи субъектларга қуйидаги шаклларда кредит бермоқда:

-- кредит линиясини очмай туриб, алоҳида ссуда ҳисоб рақами бўйича қарз бериш;

-- кредит линиясини очиб, алоҳида ссуда ҳисоб рақами бўйича қарз бериш;

-- контокоррент ҳисоб рақами бўйича қарз бериш;

-- овердрафт.

Кредит линиясини очмай туриб, алоҳида ссуда ҳисоб рақами бўйича қарз бериш тижорат банклари томонидан бир марталик ссуда бериш йўли билан амалга оширилади. Бунда ҳар қайси ссуда бўйича алоҳида қарор қабул қилиниб, махсус шартнома билан расмийлаштирилади.

Ссудаларни узиш мажбуриятларини ижро этиш, муддати келганда, банк томонидан қарз олувчининг ҳисоб рақамидан маблағни ундириб олиш йўли билан амалга оширилади.

Қарз беришнинг ушбу тури кенг тарқалган бўлиб, корхоналарнинг ишлаб чиқариш-хўжалик фаолияти жараёнида уларнинг ҳисоб-китобларида қисқа муддатли узилиш юз берганида фойдаланилади.

Хўжалик юритувчи субъектларга кредит линиясини очиб, алоҳида ссуда ҳисоби бўйича қарз бериш тижорат банклари томонидан аввалдан келишилган кредит суммаси доирасида, товар-ашё гуруҳларининг келиб тушишига ёки қарз олувчининг асосий фаолиятига таааллуқли иш ва хизматларнинг кўрсатилишига қараб амалга оширилади. Бунда ссудани расмийлаштириш шартларини ҳар сафар келишиб ўтиришга ҳожат қолмайди. Кредит миқдори, ижро этиш муддати, қарз бериш ва узишнинг даврийлиги қарз олувчи билан таъминотчи ва харидорлар ўртасида тузилган шартномаларга мувофиқ белгиланади ва бу кредит шартномасида ўз аксини топади.

Қарз беришнинг ушбу турини тадбиркорлар томонидан қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида, шунингдек, қишлоқ хўжалик хомашёларини қайта ишлайдиган ёки туркум тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқарувчи саноат корхоналари томонидан қўлланиши тавсия этилади.

Контокоррент ҳисоби бўйича қарз бериш. Бундай ҳолларда банк молиявий хўжалиги барқарор бўлган қарз олувчиларга шартнома асосида контокоррент кредити беради ва қарз олувчининг ҳисоб рақами ана шу шартномага мувофиқ ёпилади.

Мижознинг барча операциялари унинг учун контокоррент ҳисоби очилиши билан бошланади, бу ҳисоб актив ва пассив ҳисобланади, яъни қарз олувчига келаётган барча маблағлар шу ҳисобга ўтказилади ва унга даъволар тўланади.

Ҳисобда бўлган даъволар унга тушаётган маблағдан ортиқ бўлган ҳолларда, ўртадаги фарқ банк кредити ҳисобидан кредит шартномасида белгилаб қўйилган лимит доирасида тўланади.

Ҳисобга тушаётган маблағ даъвога нисбатан қай даражада зиёдлигига қараб, қарз узилади.

Қарз беришнинг бундай шакли маблағи тез айланувчи, янада аниқроқ қилиб айтадиган бўлсак, савдо, таъминот ва сервис соҳаси билан шуғулланаётган ташкилотлар учун, айниқса, қулайдир.

Овердрафт контокоррентнинг алоҳида шакли бўлиб, мижоз учун ссуда ҳисоби очилмайди, балки қарз бериш банк томонидан ссудани уни олувчининг ҳисоб рақамига ҳисобга даъво суммасига нисбатан юқори миқдорда йўналтириш орқали амалга оширилади.

Қарз беришнинг ушбу шаклидан хорижий шериклар билан қатъий шартномаси бўлган ташкилотлар фойдаланишлари мумкин. Бундан асосий мақсад ҳисоб-китобни ўз вақтида амалга ошириш ва жарима тўлашдан сақланишдир.

• ҚИММАТЛИ ҚОҒОЗЛАР БОЗОРИ

АКЦИЯ -- МЎМАЙ ДАРОМАД

Иқтисодий ислоҳотларнинг ҳозирги босқичида мулкни давлат тасарруфидан чиқариш, хусусийлаштириш, янги -- мулкдорлар синфини шакллантириш жараёнида акциялар, яъни қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш жуда муҳим. Негаки, Президентимиз алоҳида таъкидлаганларидек, қимматли қоғозларга бўлган ишонч янги синфнинг шаклланишида катта аҳамият касб этади. Буни тажриба ҳам исботламоқда.

Хусусан, акция сотиб олиб, мўмай даромадни қўлга киритаётган жамоалар сони кундан-кунга ошиб бормоқда. Бу акциялар бозори кенгайиб, ривожланиш босқичига кўтарилаётганидан далолатдир. Агар 1994 йилда қимматли қоғозлар савдоси бўйича йиллик айланма 30 миллион сўмдан сал зиёдроқни ташкил этган бўлса, ҳозирги вақтда битта савдонинг ўзидан шунча маблағ тушмоқда. Савдонинг ўсиши 1995 йилда 1,3 миллиард сўмга, 1996 йилда 2,8 миллиард сўмга тенг бўлди. 1994 йилда фақат «Тошкент» республика фонд биржаси орқали 112 та акционерлик жамиятининг 160 минг донага яқин акцияси сотилган бўлса, ўтган йили 162 та савдода 1820та акционерлик жамиятининг 7 миллион сўмликдан ортиқ акцияси харид қилинди. Савдо ҳажми эса 3,6 марта ошди. Қолаверса, 1994 йилда 7 та брокерлик идораси рўйхатга олинган бўлса, бугунги кунда уларнинг сони 226 тага етди.

Шуни таъкидлаш жоизки, акционерлик жамиятларига айлантирилган корхоналар сони кўпайиши туфайли қимматли қоғозлар бозорида акцияларга бўлган талаб ҳам ортиб бормоқда. Айни чоғда ўтган даврда «Тошкент» фонд биржасининг имкониятлари ҳам бир неча баробар кенгайди. Бугунги кунда биржа компьютер тизими орқали ҳафтада тўрт марта савдо ўтказмоқда. Шу йилнинг июль (27 июнь ҳолатига кўра) ойига қадар биржада 1177 та битим тузилиб, 775 та акционерлик жамиятининг 1.283800 сўмлик 2.930400 дона акцияси сотилди. Сабаби, қимматли қоғозлар бўйича барча дивиденд, фоиз ва бошқа даромадларнинг ўз вақтида тўланиши аҳолининг акцияларга бўлган ишончини оширайтир. Муҳими, кишилар акция -- даромад манбаи эканлигига ишонч ҳосил қилмоқдалар. Бунга биз мазкур биржага қарашли дўконларда бўлганимизда тўлиқ амин бўлдик.

-- Очиғи, дастлаб акция нималигини билмасдим, -- деди харидор Зариф Зоиров. -- Газеталар, телевидение орқали берилган рекламалардан сўнг қимматли қоғозларга қизиқишим ортди.

-- Ҳозир қайси жамиятнинг акциясини харид қилиш маъқул деб ўйлайсиз?

-- Акция сотиб олишдан аввал уни сотаётган корхона тўғрисида батафсил маълумотга эга бўлмоқ зарур. Қолаверса, мустақил иш кўрувчи аудиторларнинг хулосаларидан ҳам воқиф бўлсангиз, фойдадан холи бўлмайди. Масалан ўтган йили мен «Пахтабанк» акцияларини харид қилиб, зиён қилмадим. Орадан бир йил ўтгач, 8000 сўм дивиденд олдим.

-- Бу йил ҳиссадор сифатида қанча даромад олишни мўлжаллаяпсиз?

-- Мен, юқорида айтганимдек, «Пахтабанк»нинг ишончли мижозларидан бириман. Ишонаманки, даромадим кутилгандан ҳам зиёд бўлади. Чунки «Пахтабанк» доимо мижозларнинг ишончини оқлаб келмоқда.

Фурқат САНАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

НАМАНГАН ЯНАДА КЎРКАМ БЎЛАДИ

Наманганнинг эски шаҳар қисмидаги «Чорсу» марказий нон бозори атрофида тез орада кўп квартирали уй-жой мажмуи қад кўтаради. Вилоят марказини қуришнинг бош режасига мувофиқ, янги уй-жой мажмуи шаҳарнинг меъморий қиёфасига уйғун бўлади ва унинг диққатга сазовор жойларидан бирига айланади.

Янги уйларнинг биринчи қаватида магазинлар, маиший хизмат корхоналари жойлашади. Ҳовлили уйларда яшашга ўрганиб қолган кишилар иккинчи қаватга кўтарилса ҳам, улар барибир афсусланмайди: чунки кенг ва ёруғ квартиралар олдин қурилганларидан бутунлай фарқ қилади. Бу фарқ фақат хоналар, балконларнинг катталигидагина эмас, ҳар бир квартирада (уй-жой мажмуида юзта квартира бўлади) кичик қозонхона кўзда тутилган, мутахассисларнинг ҳисобларига қараганда, бу -- сув ва газни анча тежашга имкон беради.

Ҳозир уй-жой мажмуи қурилиши бошлаб юборилди. Унга кетадиган маблағнинг ярми маҳаллий бюджетдан ажратилади, қолган қисми аҳоли, корхона ва ташкилотларнинг маблағидан иборат бўлади. «Инвестуйжойқурилиш» банки вилоят бўлими уй-жой мажмуидан квартира олувчиларга имтиёзли кредит бермоқда.

Янги уй-жой мажмуининг биринчи навбати -- 24 квартирали уйни республика мустақиллигининг олти йиллиги байрамига қадар фойдаланишга топшириш режалаштирилган.

Н. ХЎЖАЕВА,
ЎзА мухбири.

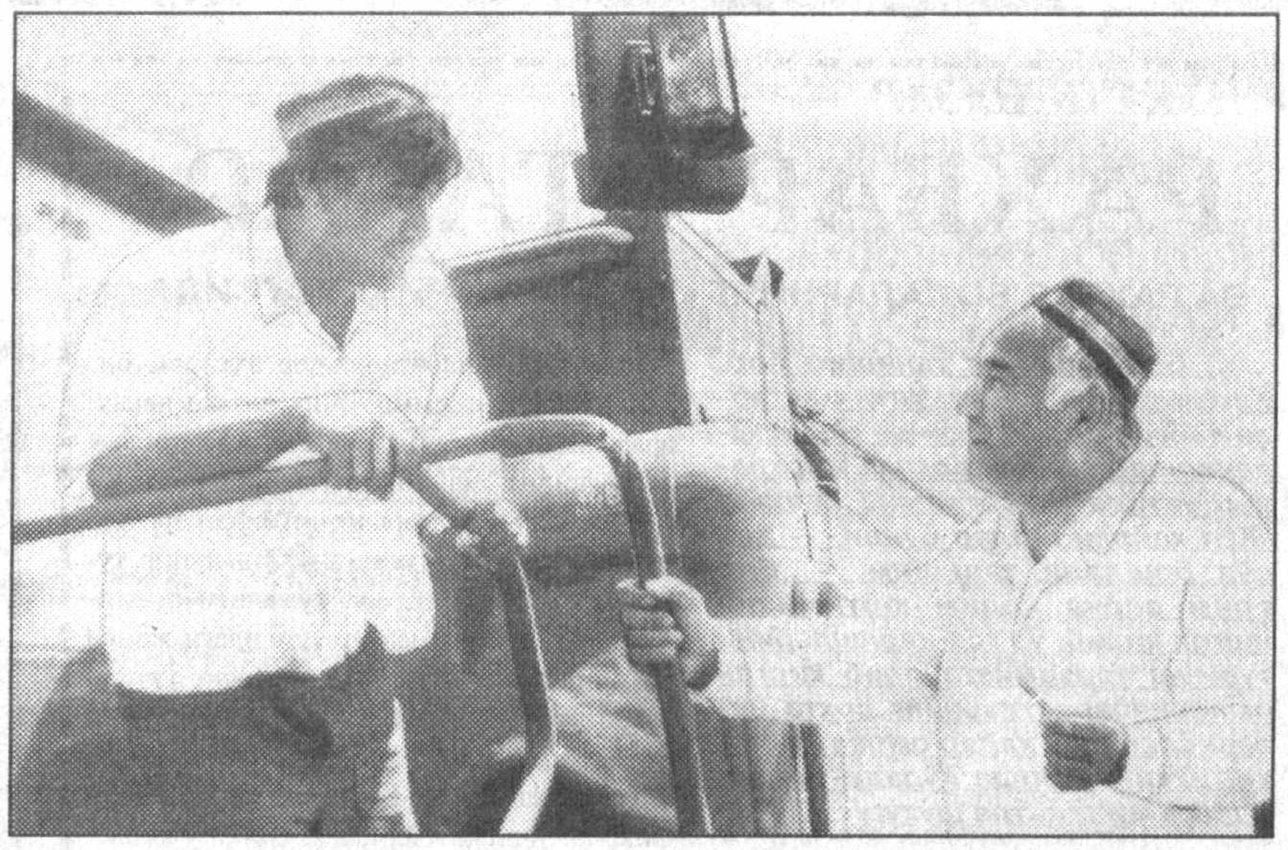

ҚУВАЛИК ҒАЛЛАКОРЛАР ИБРАТИ

Қува тумани ғаллакорлари бошоқли дон экинлари ҳосилини ўриб-йиғиб олишда ўтган йили Фарғона вилоятида пешқадамлик қилган эдилар. Улар бу йил ҳам ўз анъаналарига содиқ қолмоқдалар. Туман ҳокимлиги дон экини ҳосилини тез ва соз йиғиб олиш бўйича қатъий тадбир ишлаб чиққан. Унда ҳосилни қисқа фурсатларда ўриб олиш юзасидан тегишли ташкилот ва муассасаларга вазифалар юклатилган. Комбайн ҳамда транспорт воситаларини тинимсиз ва соз ҳолда ишлатишни таъминлаш, механизатор ва транспортчиларга қулай шароитлар яратиб бериш доимо эътиборда бўлаётир.

***СУРАТЛАРДА:** туман ҳокими, вилоят кенгаши депутати Муҳаммаджон Ҳосиров М. Шербўтаев номли жамоа хўжалигининг илғор комбайнчиси Қосимжон Ҳошимов билан суҳбатлашмоқда.*

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган суратлар.

БАХМАЛНИНГ МАРМАР ҒИШТЛАРИ

Бу тумандаги ғишт заводи, бир неча йилдирки, қурилиш ташкилотлари ва аҳоли эҳтиёжини қондириб келмоқда.

Бугунги кунда мазкур корхонада 80 нафар ишчи меҳнат қилаяпти. Уларнинг саъй-ҳаракатлари туфайли йилига 10 миллион дона маҳсулот ишлаб чиқарилаётир.

Шу билан бирга, меҳнат аҳли томонидан оҳак ишлаб чиқариш ҳам йўлга қўйилган. Ҳар йили бу ердан 600 тонна оҳак катта-кичик корхоналар, тиббиёт муассасалари ва мактабларнинг биноларини таъмирлаш мақсадларига юборилмоқда.

Файзулло БОБО ДЎСТ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЁНҒОҚ... МУРАББОСИ

Тойлоқ консерва заводида ҳали пишиб етилмаган ёнғоқ мағзидан мураббо тайёрлашга киришилди.

Ўтган йили бу ерда синов тариқасида икки юз килограмм тўйимли ва шифобахш шундай маҳсулот ишлаб чиқарилган эди. Талабгорлар ниҳоятда кўпайиб кетди. Шуни ҳисобга олиб, корхона маъмурияти бу йил ёнғоқ мураббосини кўплаб миқдорда тайёрлашга қарор қилди.

М. МУҚИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• АСР ИЛЛАТИ

ТУВАКДА ЎСТИРИЛГАН... ОҒУ

-- Ҳаётда шунақаси ҳам бўларкан, -- дейди Бешариқ тумани прокурори, адлия маслаҳатчиси Толибжон Ҳасанов. -- Гиёҳвандлар нафс йўлида нималарни ўйлаб топишмайди, дейсиз. Тўғри, бу иллатга қарши кескин чора-тадбирлар кўрилаётганлиги туфайли республикамизда нашафурушликнинг пайи қирқилмоқда. Аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзи қарор топаётганлиги кишини мамнун этади. Бундан 3-4 йил аввал туманимиз бўйича гиёҳвандлик билан боғлиқ юздан зиёд жиноятлар қайд этилган бўлса, ҳозирга келиб уларнинг сони кескин камайди.

Лекин ҳаром йўл билан мўмай даромад топишга ружу қўйганларнинг тавбасига таяниши қийин бўларкан. Улар қора ниятларини амалга ошириш учун ҳар бир имкониятдан фойдаланишга ҳаракат қилишяпти. Яқинда «Қорадори-97» тадбирини ўтказаётиб, қизиқ воқеага дуч келдик. Эндигина ўттиздан ошган Дилмурод Исаев наша ўстиришнинг антиқа усулини ўйлаб топибди. У Бешариқ шаҳрининг «Дала» маҳалласидаги ўз хонадонида наша ўстира бошлаган. Ўн тўрт туп нашанинг 8 таси махсус тайёрланган тувакда, қолганлари эса алоҳида-алоҳида сопол идишларда «меҳр» билан парваришланган.

Маълумки, наша қуёшсевар ўсимлик ҳисобланади. Дилмурод кундуз кунлари ҳовлини ичкаридан беркитиб, тувақлардаги ўсимликни ташқарига — офтоб тушадиган жойга олиб чиқиб турган бўлса керак, гул ўрнига ўстирилган нашалар яхши ривожланган эди. Албатта, Дилмуроднинг бу «кашфиёти» қонуний баҳосини олиши аниқ. Ўйлаб қоласан, киши: наҳотки, ўттиз ёшли йигит таркибида наркотик моддалари бўлган ўсимликларни экиш ва парваришлаш жиноят ҳисобланишини билмаса?

Афсуски, бундай мисоллар якка-ёлғиз эмас. Абдусалом Раҳмонов ёшини яшаб, ошини ошаган. Тўй-тўйчиқларда, маросимларда ёшларга панду насиҳат қилиб, уларни инсоф ва диёнатга чақириш унинг учун ҳам фарз, ҳам қарз. Одамнинг оласи ичида, деганлари тўғри экан. Янгикўрғон қишлоғилик А. Раҳмонов узоқ ўтмишини «қўмсаб» қолганга ўхшайди. У ҳеч нарсадан тап тортмай, шахсий томорқасида 256 туп кўкнори ўстирган. Энди бўлса, эл олдида юзи шувут, қилмишига пушаймон. «Бой» маҳалласида истиқомат қилувчи Умар Шукуров томорқасидаги ўн бир туп кўкнори ва тўрт туп наша ўсимлиги ҳам йўқ қилинди.

Туманимизда «Қорадори-97» тадбири давом этаяпти. Наша, кўкнори ўстириш билан боғлиқ еттита, гиёҳванд моддаларни ноқонуний сақлашга оид 9 та ҳолат қайд этилиб, айбдорлар устидан жиноий иш қўзғатилди.

Ғайриқонуний йўл билан бойлик орттиришга муккасидан кетган бу шахслар ўз хатти-ҳаракатлари орқали қанчадан-қанча ёшлар, ўсмирлар ҳаётига зомин бўлишларини, кўплаб оилаларга бахти қаролик келтиришларини ўйлаб кўришдимикин? Улар бир нарсани асло ёддан чиқармасликлари лозим: жиноят учун жазо муқаррар! Адолатли ҳуқуқий демократик жамият барпо этаётган эканмиз, бу улуғ мақсадга эришиш йўлида ҳар қандай ножўя ишларга нисбатан асло шафқат қилинмайди.

«Халқ сўзи» мухбири
Набижон СОБИР
ёзиб олди.

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги

Тошкент давлат миллий рақс ва хореография олий мактабига 1997-98 ўқув йили учун қуйидаги мутахассисликлар бўйича ўқувчилар қабул қилинади:

— Педагог-хореограф (ўқиш муддати — 4 йил).

— Балетмейстер- режиссёр (ўқиш муддати — 4 йил).

Ўқишга 35 ёшгача бўлганлар қабул қилинадилар.

Қабул муддатлари:

Аризалар қабул қилиш 20 июндан 20 июлгача (ҳар куни соат 10.00 дан 18.00 гача).

Консультациялар 10 июлдан 20 июлгача ўтказилади, имтиҳонлар 1 августда бўлиб ўтади.

Қўшимча маълумот учун тел: 56-33-27.
Қабул комиссияси манзили:
700031, Тошкент ш., Юсуф Хос Ҳожиб к., 31-уй. тел.: 56-33-27

«Хуршид» хусусий фирмаси тугатилади. Даъволар эълон газетада чоп этилган кундан бошлаб бир ой давомида қабул қилинади. Манзил: Бухоро ш., А. Набиев кўчаси, 113. Тел.: (8-22365) -- 25-01-23.

Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси жамоаси республика Олий Мажлисининг Атроф-муҳит ва табиатни муҳофаза қилиш масалалари қўмитаси раиси

Чаржау АБДИРОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор билдиради.

Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги эпидемиология, микробиология ва юқумли касалликлар илмий-тадқиқот институти жамоаси Ўзбекистон Фанлар академияси Қорақалпоғистон филиалининг раиси, академик

Чаржау АБДИРОВнинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига ва сафдошларига чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Президиуми, Биология фанлари бўлими ва Ўзбекистон Республикаси таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси марказий қўмитаси ЎзРФА вице-президенти, ЎзРФА Қорақалпоғистон бўлими президиумининг раиси, Қорақалпоғистон тиббиёт клиникаси илмий-тадқиқот институти директори, Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, академик, Ўзбекистон Олий Мажлиси депутати

Чаржау АБДИРОВнинг

бевақт вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

«Ўзсаноатқурилишбанк»нинг Тошкент шаҳридаги «Қатортол» бўлими жамоаси мазкур бўлим бошқарувчиси Ҳафиза Шароф қизи Қобуловага волидаи муҳтарамаси

РИСОЛАТ аянинг

вафоти муносабати билан ҳамдардлик изҳор қилади.

«Муштум» журнали таҳририяти бош муҳаррирнинг собиқ ўринбосари, ҳажвчи ёзувчи, А. Қодирий номидаги Халқ мероси нашриёти бош муҳаррири Илҳом Зойировга волидаи муҳтарамаси

ХАДИЧА онанинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Ўзгўштсутсаноат» давлат акционерлик жамияти жамоаси раис Нўъмонжон Шокировга онаси

Одина ШОКИРОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

«Ўзбеккино» давлат акционерлик компанияси ва Ўзбекистон кино арбоблари бирлашмаси мазкур бирлашма аъзоси, собиқ «Ўздавкинокомитет» раиси ўринбосари

Муҳсим АЛИЕВнинг

вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига ва яқинларига чуқур таъзия изҳор қиладилар.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАРКАЗИЙ БАНКИ АХБОРОТИ

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1997 йил 8 июлдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади: *)

1 Австралия доллари	47,55	1 Ирландия фунти	96,66	1 Норвегия кронаси	8,74	10 Жанубий Корея вони	0,72
1 Австрия шиллинги	5,17	1 Исландия кронаси	0,91	1 Польша злотийси	19,28	10 Япония иенаси	5,65
1 Англия фунт стерлинги	107,36	10 Испания песети	4,31	10 Португалия эскудоси	3,61	1000 Россия рубли	11,00
10 Бельгия франки	17,62	100 Италия лираси	3,74	1 Сингапур доллари	44,34	1 Украина гривнаси	34,24
1 Голландия гульдени	32,31	1 Канада доллари	46,21	1000 Туркия лираси	0,42	1000 Беларусь рубли	2,36
10 Греция драхмаси	2,31	1 Хитой юани	7,67	1 Финляндия маркаси	12,22	1 Эстония кронаси	5,02
1 Дания кронаси	9,55	1 Қувайт динори	210,35	1 Франция франки	10,79	1 Латвия лати	110,78
1 Б[illegible]А дирҳами	17,31	100 Ливан фунти	4,14	1 Швеция кронаси	8,26	1 Литва лити	15,90
1 АҚШ доллари	63,59	1 Малайзия ринггити	25,19	1 Швейцария франки	43,47	1 Қозоғистон тенгеси	0,84
1 Миср фунти	18,78	1 Германия маркаси	36,35	1 ЭКЮ	71,32	1 Қирғизистон соми	3,68

*) валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.

● НУҚТАИ НАЗАР

РАҲБАР ОТАЛАР

ВА РАҲБАР БОЛАЛАРНИНГ «ХИЗМАТЛАРИ» ХУСУСИДА

... Бир муаллим танишим бор. Қишлоқда ишлайди. Ўрта мактабда сабоқ беради. Яқинда жой номланишлари билан боғлиқ масалалар устида суҳбатлашиб қолдик. «Кўп хайрли ишлар бўлди, -- деб сўз бошлади танишим, -- Бир ярим асрча қадим юртимизни ишғол қилиб, ўз ғоя-қарашларини турмуш тарзимизга олиб кирган империяпарастларнинг сохта назариялари шу қадар омонат эканки, икки-уч йилда қулади-тушди. Худога минг қатла шукур!»

Танишим сабоқ бераётган мактаб қайсидир бир большавой ёзувчи номи билан юритиларди. Ҳозирги номланиши билан қизиқдим. У ўзбекча бир исм-шарифни айтди. Эшитмаган эканман. У шахснинг кимлигини сўрадим. «Сиз қаёқдан эшитасиз? Бизлар шу қишлоқда улғайиб, яшаб у киши ҳақида энди билиб турибмиз. Кексаларнинг айтишларича, урушдан кейин беш-олти йилча шу ердаги кичик бир колхозда раислик қилган экан. «Қамчисидан қон томарди. Пахта даласига бола-чақани, ҳатто ҳомиладор аёлларни ҳайдаб чиққанида оғзидан сўкиш аримасди», дейишади...

Яна танишим изоҳ бердики, эллигинчи йилларда «қамчисидан қон томган» раис буванинг номига мактаб қўйилишида унинг мазкур хўжаликда раҳбар бўлиб ишлаган ўғлининг «хизматлари» катта бўлган...

Жой атамаларини янгилаш жараёни бизда қисқа фурсатларда, бир кампания тарзида ўтказилди. Шошқалоқлик қилинди. Ана шу жараёндан айрим кишилар фойдаланиб қолишди. Қизиллар номи билан юритилган мактаб, кўча ва жойларга дуч келган номларни тақашди. Энди айрус билан қайд қилиш керакки, ана шу жараёнда камтарлик, инсонийлик деган фазилатларни «унутган» айрим раҳбарлар кўча ва мактабларга ўз танишлари, ҳатто оталари номларини жуда тез ва «қонуний ҳужжатлар» асосида тақашди. Бунинг учун юқори ташкилотларга «меҳнаткашлар номидан хатлар уюштирилди», ижроқўмларнинг қарорлари чиқарилди.

Хоразм -- қадим алломалар юрти. Жаҳон маданияти, фани, адабиётига ўлмас сиймоларни берган муқаддас макон. Нажмиддин Кубро ва аз-Замахшарийларнинг юбилейлари вилоятда катта эҳтиром билан ўтказилди. Аммо, очиқ айтиш керак, араб грамматикасининг отаси, «Жоруллоҳ» -- Худонинг ҳамсояси нисбатларига эга бўлган улкан аллома номи билан на Хоразмда, на у зот туғилган Қўш-кўпир туманида бирорта жамоа хўжалиги аталганича йўқ. Лекин мазкур тумандаги жамоа хўжаликларининг тўрттаси шўро тузуми даврларида бир неча йил хўжаликка бош бўлган кишилар номи билан аталмоқда. Тўғри, биз ўтган кишилар ҳақида ёмон фикр айтишдан йироқмиз. Балки у кишиларнинг ўз хўжалиги, қишлоғини иқтисодий камол топтиришда озми-кўпми хизматлари бордир. Лекин, тан олиш керак: ана шу «улкан ташкилотчи раислар»нинг номларини ўз қишлоқларидан ташқарида ҳеч ким билмайди... Буюк аз-Замахшарий қаердаю, раис Иброҳимов қаерда?!

Нажмиддин Кубро туғилиб ўсган қадим Хивада ҳам у зоти олийнинг номларида бирор йирик иншоот йўқ. Хоразмнинг узоқ йиллик тарихида ўлмас из қолдирган Абулғози Баҳодирхон номини шу тахлит адабийлаштириш ҳам ҳеч кимнинг эсига келмади. Бунинг ягона сабаби -- Абулғози Баҳодирхоннинг бирор авлоди ҳозир раҳбарлик лавозимида эмаслиги...

Айни пайтда яна бир масала эътиборни тортади. Вилоят туманларида «Ўзбекистон», «Хоразм», «Ғалаба» номи билан аталувчи жамоа хўжаликлари жуда кўп. Ҳатто Боғот ва Хонқа туманларидаги «Ўзбекистон» номи билан аталувчи жамоа хўжаликлари ўзаро чегарадош. Йўловчилар ҳайрон бўлиб сўрашишади: «Қаердан келаяпсан?» «Ўзбекистон» хўжалигидан». «Қаёққа бораяпсан?» «Ўзбекистон» хўжалигига...»

Ана шу «ном талашишлар» жараёнида қишлоқларнинг минг йиллик, аммо шўро замонида йўқ қилинган қадим номларини қайта тиклаш масаласи ҳам деярли ёддан кўтарилди.

«Тарихий кечув»даги шошқалоқлик билан қилинган бундай ноҳақликларни аниқлаш, буюк боболаримиз хотираларини ўрнига қўйиш, «раҳбар болалар»нинг «раҳбар ўтган оталари»га кўрсатган «буюк хизматлари»ни қайта баҳолаш вақти келмадимикан?

Абдулла СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

● ТАЪТИЛНИ ҚАЕРДА ЎТКАЗАЯПСИЗ?

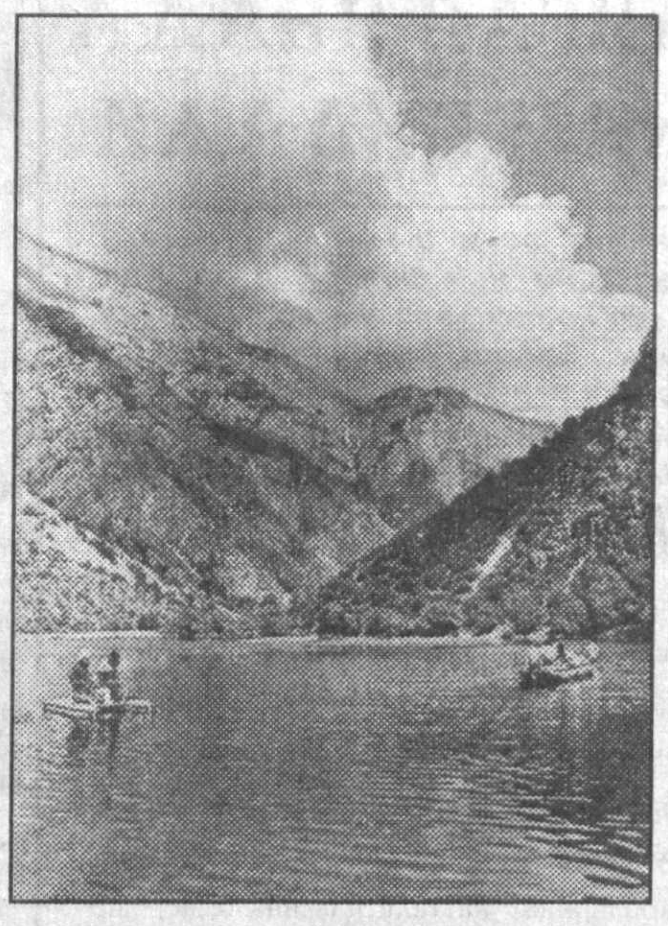

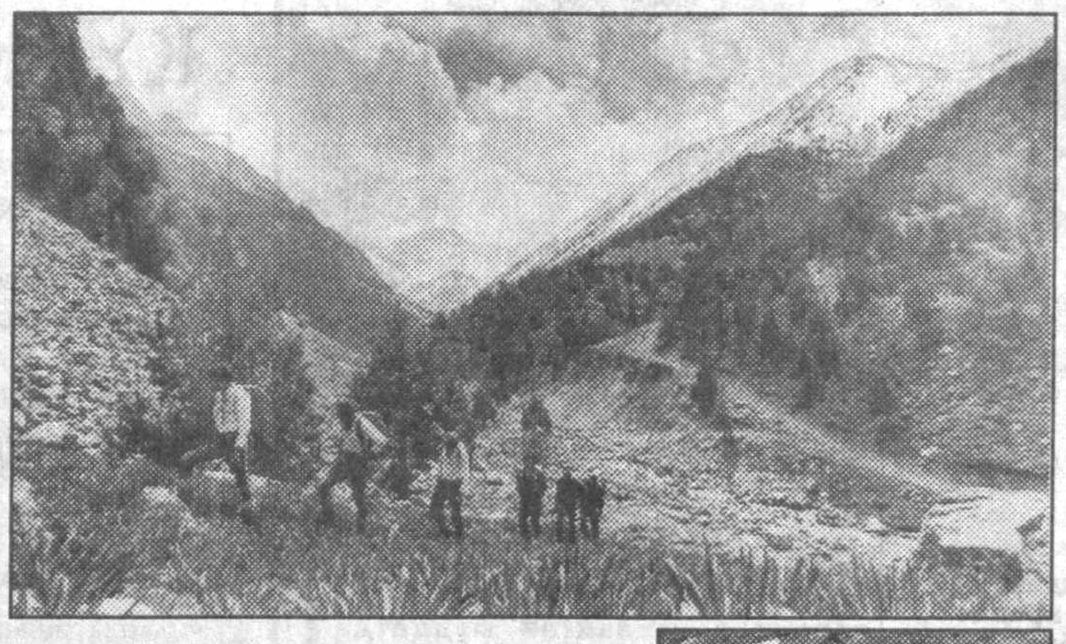

ШОҲИМАРДОН ТОҒЛАРИГА ЧИҚДИМ, БОЛАЖОН

Сервиқор ва салобатли тоғлари, харсангларга урилиб оқувчи Оқсув ва Кўксувлари, ҳар қандай беморни соғайтириб юборувчи мусаффо ҳавоси, тавонингизни қитиқловчи тошлари билан ном чиқарган Шоҳимардонни иккинчи Швейцария деб аташлари бежиз эмас. Айниқса, ёз ойларида бу ер одамлар билан гавжум. Мезбонлар ҳам, меҳмонлар ҳам мириқиб дам олишади, кайфиятлари кўтарилади. Келинг, ортиқча мақтаб ўтирмайлик-да, мана бу расмларга бир боқишга ундайлик, Сизни... Кейин эса Шоҳимардон қайдасан, деб йўлга отланганингизни билмай қоласиз.

Ш. ОЛИМОВ олган суратлар.

ГИЛАМДА КАРАТЭЧИЛАР

НАВОИЙ. Яқинда каратэ бўйича «Нур-Хос» Навоий ҳудудий маркази ташаббуси билан Мурод Баҳромов хотирасига бағишланган очиқ турнир ўтказилди.

Унда 100 га яқин маҳоратли спортчилар иштирок этди. Ғолиблар қимматбаҳо совғалар билан тақдирландилар.

Т. ЭШБОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ВАҚТИДА ҲАҚ ТЎЛАГАН СОВРИН ОЛАДИ

Наманган телефон-телеграф станцияси ходимлари намунали абонент бўлиш фойдали эканини кўрсатиш мақсадида лотерея ташкил этишди.

Бу лотереяда йил охиригача телефон хизмати ҳақини тўлаб қўйган абонентлар иштирок этди.

280 иштирокчидан 20 кишига омад кулиб боқди. Уларга «ДЭУ» телефон аппаратлари, девор соатлари совға қилинди ҳамда бир йиллик имтиёзли абонент ҳақи тўлаш ҳуқуқи берилди.

● ЯНГИЛИКЛАР

САВДО КЎРГАЗМАСИ

Самарқанддаги А. Икромов номли Ўзбекистон санъати тарихи музейида хунармандчилик буюмлари савдо кўргазмаси очилди.

Кўргазмага қўйилган кулолчилик, тўқимачилик, ёғоч ўймакорлиги, зардўзлик маҳсулотлари, чинни буюмлар, расм ва мусиқа асбоблари ҳалқ амалий санъати ихлосмандларида катта қизиқиш уйғотмоқда.

ЎЗБЕК КИНОСИНИНГ МУВАФФАҚИЯТИ

Россиянинг Санкт-Петербург шаҳрида «инсонга мурожаат» анъанавий халқаро кинофестивали якунланди.

Ҳужжатли, қисқа метражли ва анимацион фильмлар бу киноанжуман тарихида илк бор бош соврин -- «Олтин кентавр» ҳамортимиз, режиссёр Шуҳрат Маҳмудова насиб этди. Жаҳоннинг таниқли киноусталаридан иборат ҳуфузли ҳайъат унинг «Қорақул» асарини фестивалнинг энг яхши фильми, деб топди.

(ЎзА).

● ҚИЛМИШ-ҚИДИРМИШ

«ҚЎЛБОЛА»ЧИ... ҚЎЛГА ТУШДИ

Сариосиё тумани солиқ инспекцияси ходимлари Шарғун бозорида ароқ сотаётган Дилшода Шерқулова деган «тадбиркор»нинг маҳсулотини кўздан кечиришди. Турли номдаги ичимликларнинг биронтасидаям акциз маркаси йўқ эди.

19 яшик ароқ далилий ашё сифатида солиқ идорасига келтирилиб текширилганда, бу ароқларнинг ҳаммаси «қўлбола» эканлиги аниқланди.

Дилшодахон энди уларни кимдан, қаердан олганлигини шошилмасдан тушунтириб беради.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БОЗОРЛАР -- ЮРТ КЎРКИ

Қадимдан маълум ва машҳур бўлган Андижондаги Эски шаҳар бозори ёшариб, гўзаллашиб кетди.

«Андижонвилоятқурилиш» ҳиссадорлик жамияти бинокорлари қисқа муддатда уни Шарқ меъморчилиги анъаналари асосида барпо этдилар.

Мамлакатимиз бозорлари тўрт тарафида ўзининг ташқи кўриниши, савдо расталарининг жойланиши жиҳатидан айрича фарқланадиган мазкур кошона лойиҳасини Ўзбек-Исроил қўшма корхонаси мутахассислари тайёрлаб бердилар. Бу ерда деҳқонлар учун ҳам, харидорлар учун ҳам барча қулайликлар мавжуд.

О. ШОДМОНАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

62-АТС (162) АБОНЕНТЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Тошкент шаҳар телефон алоқаси ва радиолаштириш ишлаб чиқариш бирлашмаси шу йилнинг 10 июлидан 20 июлигача 62-АТС абонентларини янги электрон станцияга ўтказиш ишлари олиб борилиши ҳақида маълум қилади.

Янги телефон станцияга ўтказиш ишлари босқичма-босқич амалга оширилади ва абонентнинг ўз номери сақланиб қолинади.

Телефон тармоғидаги янги станцияга ўтиши билан боғлиқ баъзи қийинчиликларни инобатга олган ҳолда юқорида кўрсатилган муддат давомида бошқа абонентга қўнғироқ қилиш ёки сизнинг телефонингизга тушиш, шахарлараро алоқа қийинлашиши мумкин.

Янги электрон станцияга ўтиши билан биргаликда АТС-62 еттита рақамга ўтказилади. Аввалги мавжуд номернинг олдига «1» (бир) рақами қўшилади.

Аввалгиси:	Янгиси:
62-23-23	162-23-23

ТОШКЕНТ ШАҲАР АҲОЛИСИ ВА 44-АТС (144) АБОНЕНТЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Шаҳар телефон тармоғи олти-етти аралаш рақамларга ўтиш ишларини давом эттирмоқда. Сизнинг эътиборингизга қуйидагиларни маълум қилади:

1997 йилнинг 12-13 июлидан бошлаб 44-АТСни еттита рақамликка ўтказиш ишлари амалга оширилади.

Аввалги мавжуд номернинг олдига «1» (бир) рақами қўшилади.

Аввалгиси:	Янгиси:
44-23-23	144-23-23

КОРХОНАЛАР, ТАШКИЛОТЛАР, МУАССАСАЛАР, ШИРКАТЛАР, ҚЎШМА КОРХОНАЛАР РАҲБАРЛАРИ ҲАМДА ХУСУСИЙ ШАХСЛАР ДИҚҚАТИГА!

Сизларга Тошкент шаҳар радио тармоғининг янги манзили ва радиолаштириш бўлими телефон номерларини маълум қиламиз:

«Чилонзор» даҳаси: «Ц» мавзеси, 7б-АТС, «Чилонзор» метро бекати.

Телефонлар: қабулхона — 76-03-28;
абон. бўлими — 76-18-00;
таъмирлаш бўлими — 76-02-06.

Тошкент шаҳар телефон алоқаси ва радиолаштириш ишлаб чиқариш бирлашмаси.

Халқ оғзаки ижоди халқ тарихи, иқтисоди, маданияти, маънавияти ва турмуш тарзи билан боғлиқлиги исбот талаб қилмайдиган ҳақиқатдир. Оғзаки ижод намуналари, айниқса, достонларда халқ тарихи ва турмуши кенг қамровда акс этади.

● ТАХМИН

АЛПОМИШ ТАРИХИЙ ШАХС БЎЛГАНМИ?

Сиртдан қаралганда, ҳаётда мутлақо бўлмаган ҳодисаларни акс эттирувчи Нўхотполвон, аждаҳо, Ялмоғиз кампир сингари тимсолларнинг ҳам айнан инъикоси бўлмаса-да, улар ҳаётнинг бирор қирраси, хусусиятини акс эттиради. Шунинг учун айтиш мумкинки, достон ва эртаклардаги ҳар қандай афсонавий, киши иши ишонмайдиган тимсоллар ҳаётдаги бор воқеа-ҳодиса, одамлар хулқ-атвори, интилиш ва ниятларининг ўзига хос ифодасидир.

Қаҳрамонлик достонларида қуйланган тимсоллар заминида эса кўпинча тарихий шахслар тасвирланади. Чунончи, «Алпомиш» достони фақат ўзбекларнинг эмас, қатор туркий халқлар оғзаки ижодида қадимдан қуйланиб келинган асардир. Бу достон қозоқлар ва қоракалпоқларда «Алпомис», татар ва бошқирдларда «Алпамша», уйғурларда «Алип Манаш» номлари билан машҳур.

Қирғиз халқининг машҳур «Манас» ва ўзбекларнинг «Алпомиш» достонлари тарихан бир илдизга эга. Уйғурларнинг «Алип Манаш» достони ўз номидан, ўрнини эгаллайди. Чунки унинг номи бир томондан «Алпомиш»га, иккинчи томондан «Манас»га тушади.

«Алпомиш» ва «Манас» достонлари тарихи ҳақида турли фикрлар баён қилинган. Таниқли ўзбек адабиётшуноси Ҳоди Зариф «Алпомиш» достони XIII асрдан аввал, яъни мўғул истилоларигача бўлган даврда яратилганини айтса, туркшунос олим А. Боровков бу XIV асрда юзага келган, деб кўрсатади. Яна бир рус олими В. Жирмунский достоннинг яратилишини XVI аср билан боғлайди. Ўзбек тадқиқотчилари Т. Мирзаев ва Б. Саримсоқов достон X-XI асрларда Сирдарёнинг қуйи оқимида Дашти қипчоқдаги туркий қабилалар орасида вужудга келганини айтадилар. Қардош Қирғизистон мамлакатида эса «Манас»нинг минг йиллиги 1996 йилда нишонланди.

Бизнинг тахминимизча «Алпомиш» ва «Манас» достонларини майдонга чиқарган умумий асос минг йилдан ҳам анча аввал вужудга келганини кўрсатмоқда. Ҳақиқатан ҳам, «Алпомиш»нинг вужудга келиши Дашти қипчоқдаги туркий халқлар билан боғлиқ. Бу ҳудудда жуда қадим замонлардан бошлаб туркий халқлар яшаганлиги маълум. XIV асрдан бошлаб кўчманчи ўзбеклар номи билан атала бошлаган туркий халқлар таркибида унугур (баъзи манбаларда оногур) қабиласи ҳам бўлган. «Алпомиш» достони тарихи шу қабила билан ҳам боғлиқ бўлганлиги учун унинг тарихига жиддий назар ташлаш керак. Гап шундаки, Паннония ҳудудида ўрнашган унугур ва можорлар хуннлар етакчиси Оттилани ўзларининг аждодлари, деб билганлар ва у ҳақда достонлар қуйлаганлар. Ҳозирги венгрлар ҳам Оттилани ўзларининг аждодлари деб биладилар ва у ҳақдаги достонни эъзозлаб сақлайдилар. Қизиғи шундаки, достонда бош қаҳрамон Оттилла деб эмас, Алмуш (ўтган асрларда Аллмуш, баъзи манбаларда эса Алмус) деб аталади. Лекин Алмуш ким, деб сўрасангиз, Венгриядаги мактаб ўқувчилари ҳам Алмуш-бу Оттилла, деб жавоб беришади. Оттилланинг венгрлар томонидан нега Алпмуш ва кейинчалик Алмуш, деб атала бошлаганининг сабабини биз ҳозирча аниқлай олмадик.

«Алпомиш» достони туркий халқлар орасида жуда кенг тарқалгани юқорида айтилди. Бизнингча, фақат уйдирма ва тўқимадан иборат бўлган достон бунчалик кенг тарқалмаса керак.

Фикримизча, достон бир неча халқ орасида тарқалиши учун у шу халқлар тарихидаги муҳим воқеа ёки буюк шахс билан боғлиқ бўлиши керак. Туркий халқлар тарихида катта рол ўйнаган ана шундай буюк шахслардан бири Оттилла эди. Шу билан бирга, Оттилла ҳақидаги венгерларнинг Алмуш достони яратилиши ҳам у Алпомиш тимсолига асос бўлганини кўрсатувчи бир ишорадир.

Оттилланинг қандай қилиб Алпомишга айланганини ҳақида бевосита далил-исбот йўқ. Бизнинг фикримизча, Оттилла ҳақидаги достон Паннонияда, Дашти қипчоқдаги туркий халқлар орасида яратилган бўлиши ҳам мумкин. Паннонияда яратилган бўлиши ҳам мумкин, дейишимизнинг боиси шуки, Оттилла Оврўпо халқлари ҳаётида жуда муҳим рол ўйнаган. У унинг «ваҳшийлик»ларини таъкидлашар. Султон Боязид ва Оттилланинг номлари бирикиш ўрнида тилга олиб қўйилади, холос. Ўшанда ҳам фақат салбий ишлар муносабати билан.

Оттилла туркий халқлардан етишиб чиққан улкан лашкарбоши эди. Ёшлигида Византия саройида гаровга ушлаб турилгани ва Рим қўшинида хизмат қилгани маълум. Кейинроқ у хуннлар қўшинига лашкарбоши бўлиб ва Ғарбга қараб юрган.

Кейинги 452 йилда у Рим шарқа қараб қўшин тортади. Бир йил аввал Оттилани таъқиб қилган Аэций энди ёлворишга тушади. У катта совға-салом билан элчилар юбориб, Оттилладан Римни вайрон қилмаслигини сўрайди. Оттилла унинг ёлворишларини инобатга олади, совғаларини ҳам қабул қилади. Лекин бир шарт қўяди. Унга кўра Аэций ўз синглисини Оттилла ҳузурига юбориши керак эди. Бутун Оврўпо ва Шимолий Африкани, Кичик Осиёни ларзага солиб турган Рим империясининг императори бу шартга хам кўнади. Оттилла Римга кирмай орқага қайтади. У 454 йилда вафот этади. Оттилла исми достонда Алпомишга айланишига сабаб, унинг исми иккита бўлган бўлиши ҳам мумкин. Ўрта Осиё ва Дашти қипчоқда унинг иккала исмини ҳам билишган. Оврўпода эса фақат бир исмини билан бўлишлари керак. Кейинчалик, унугур ва можорлар Оврўпога бориб ўрнашгач, уни Дашти қипчоқдаги исми билан атаган бўлишлари эҳтимолдан ҳоли эмас.

Хуллас, Оттилла Алпомишнинг прототипи бўлгани тўла исботланса, унда Алпомиш ҳақидаги достон тарихи 1000 йил эмас, энг камида 1500 йил бўлади. Бу 1500 йиллик даврни қамраб олган бўлади. Мулоҳаза ва фаразларимиз қанчалик тўғри эканини эса келгуси тадқиқотлар кўрсатади.

Бу 1500 йиллик даврни ... атрофдаги барча халқларни ўзига қарам қилиб олган, Рим империясига қақшатқич зарба берган ва унинг ерларида ўз салтанатини ўрнатди. Оттилла қандай хизматлари учун халқ хотирасида сақланган? Шуни ҳам айтиш керакки, Ўрта Осиёдаги туркий халқлар орасида, оддий фуқаролар у ёқда турсин, ҳатто бу халқдан етишиб чиққан мутахассис тарихчилар ҳам унинг фаолияти ҳақида яхши тасаввурга эга эмаслар. Чунки шўролар даврида туркий халқлардан етишиб чиққан саркардалар фаолияти университетлардаги тарих факультетларида ҳам ўрганилмасди. Масалан, Амир Темур фаолиятини ўрганиш учун лоақал тўла бир соат вақт ҳам ажратилган эмас эди. Ўша ярим соат вақт мобайнида ҳам талабалар ўз ўқитувчиларидан бирга

Абдуллажон БЕГМАТОВ,
профессор.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА-ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ ҚОШИДАГИ ЛИЦЕЙГА 1997-98 ЎҚУВ ЙИЛИ УЧУН ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ

Лицей Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятидан 9-синфни битирган истеъдодли ўқувчиларни 10-синфга қабул қилади.

Лицейда дарсларни институтнинг етакчи профессор-ўқитувчилари олиб борадилар. Унда асосий эътибор математика, физика, инглиз тили, информатика ва ҳисоблаш техникаси асосларини чуқур ўрганишга қаратилади.

Ўқишга кирувчиларнинг ҳужжатлари 1997 йил 10 июлдан 18 августгача қабул қилинади.

Қуйидаги ҳужжатлар бошқичи папкада топширилади:
1. Лицей директори номига ариза;
2. 9-синфни битирганлиги тўғрисидаги гувоҳнома;
3. Туғилганлик тўғрисида гувоҳномадан кўчирма;
4. Яшаш жойидан маълумотнома;
5. Соғлиғи тўғрисида маълумотнома (086);
6. 6 та фотосурат (3х4 ўлчамда)

Лицейга физика ва математика фанларидан ўтказиладиган суҳбат ва тест натижаларига қараб қабул қилинади.

Тошкент шаҳри ва Тошкент вилояти олимпиадалари қатнашчилари тест синовларисиз қабул қилинадилар.

Лицейга кирувчиларнинг ҳужжат ва аризалари қуйидаги манзилда қабул қилинади: **Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 13. Телефон: 41-80-06. (7,8,16-трамвайларнинг, 18,20-троллейбусларнинг, 18,28,91-автобусларнинг «Санъат саройи» ва метронинг «Пахтакор» бекатлари).**

ЛИЦЕЙГА МАРҲАМАТ!

Газетанинг навбатдаги сони 11 июль, жума куни чиқади.

ХАЛҚ СЎЗИ НАРОДНОЕ СЛОВО

Бош муҳаррир
Аббосхон УСМОНОВ

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

БЎЛИМЛАР:
Парламент 33-57-34;
Хатлар 33-07-48;
Ҳуқуқ ва қонунчилик 36-37-85;
Иқтисодиёт 36-36-65, 36-07-94;
Маънавият 36-35-60;
Тунги муҳарририят 33-10-28;
Эълонлар 36-09-25.

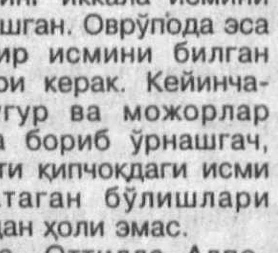

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001
Буюртма Г — 0449. 34.845 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва оператор Рустам АЗИМОВ томонидан саҳифаланди.

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Навбатчи муҳаррир — М. Сафаров.
Навбатчи — Х. Абдураҳмонов.
Мусаҳҳиҳ — Ф. Бободўст.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.
Босишга топшириш вақти—21.00 Босишга топширилди — 21.00 123456